

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 3752/11

לפני:

כבוד השופט א' רובינשטיין
כבוד השופט ח' מלצר
כבוד השופט נ' סולברג

המערער:

האיל אבו עואד

נ ג ד

המשיבה:

מדינת ישראל

ערעור על הכרעת הדין של בית המשפט המחוזי בנצרת
מיום 13.04.2011 בתפ"ח 142/09 שניתנה על ידי סגן
הנשיא ת' כתיילי והשופטים א' קולה וד' צרפתי

תאריך הישיבה:

ג' באב התשע"ג (10.07.2013)

בשם המערער:

עו"ד דוד ברהום

בשם המשיבה:

עו"ד זיו אריאלי

בשם שירות המבחן:

גב' ברכה וייס

פסק-דין

השופט נ' סולברג:

1. ערעור על הכרעת הדין מיום 13.4.2011 של בית המשפט המחוזי בנצרת (סגן הנשיא תאופיק כתיילי והשופטים אשר קולה ודני צרפתי) בתפ"ח 142-09, בגדרו הורשע האיל אבו עואד (להלן: המערער) ברצח אביו, עבירה לפי סעיף 300(א)(1) ו-(2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977; ועונשו נגזר למאסר עולם.

עיקרי כתב האישום

2. נגד המערער הוגש כתב אישום בעבירות רצח, שימוש ברעל מסוכן, הפרת הוראה חוקית ושיבוש מהלכי משפט. על-פי כתב האישום, בין המערער לבין אביו, פדלאללה אבו עואד (להלן: "המנוח" או "האב"), יליד שנת 1927, שרר סכסוך קשה על קרקעות, אשר הלך ונמשך כ-10 שנים. 6 בנות היו למנוח, ובן, הוא המערער. המנוח ואשתו, בנותיו, חתניו, בנו, כלתו, וצאצאיהם, התגוררו כולם בסמוך, בכפר בוקעתא שברמת הגולן. תורף המחלוקת שבין המערער לבין אביו המנוח, היה זה שהמערער טען כי אביו המנוח ויתר לטובתו על אדמותיו בעודו בחיים, וכי לאחר מות האב עתיד הוא

לרשת את כל האדמות, בהיותו בן זכר יחיד להוריו; המנוח טען כי האדמות נותרו בבעלותו, והוא ערך צוואה שבה חילק את רכושו בין בנו המערער לבין בנותיו. בנותיו של המנוח ובעליהן של הבנות הנשואות צידדו במנוח; אשתו של המערער וילדיו, צידדו במערער. הסכסוך מצא את דרכו גם אל בין כתלי בית המשפט במספר תובענות אזרחיות הדדיות אשר הגישו הצדדים זה נגד זה. במהלך השנתיים שקדמו לאירוע נשוא כתב האישום, הגישו המנוח ובני ביתו מספר תלונות במשטרה נגד המערער ובני ביתו, בגין מעשי אלימות ואיומים. המערער טען בחקירותיו בגין התלונות הללו כי הוא-הוא קרבן האלימות מצד המנוח ובני ביתו. בתיק התלונה האחרון, התלוננו המנוח וקרוביו כי המערער ניסה בכוונת מכוון לדרוס אותם, כשהתנגש באמצעות טרקטור במכוניתם. המערער טען מנגד, כי הוא הותקף ונחבל על-ידי גיסו. על רקע הסלמת הסכסוך והאירועים האלימים, עתרו המנוח ובני ביתו לבית המשפט לענייני משפחה בקריית שמונה בבקשה לצו הגנה, על-פי סעיף 3 לחוק למניעת אלימות במשפחה. לאחר דיון, הורה בית המשפט ביום 13.7.2008 על צו הגנה האוסר על המערער ובני ביתו להיכנס לבית המנוח, להתקרב לביתו, או להטריד את המנוח ובני ביתו. בהמשך הוגשו בקשות להרחבת צו ההגנה ולהארכת תוקפו, ואף נקבעה הדדיות בצו האוסר על הצדדים להתקרב זה אל זה ולהטריד זה את זה, למשך ששה חודשים נוספים. הצו עמד בתוקפו במועד האירוע נשוא כתב האישום.

3. על רקע הסכסוך והאירועים כמתואר, שרר בין המנוח לבין המערער נתק מוחלט עובר לאירוע נשוא כתב האישום. המנוח נמנע מקשר כלשהו עם המערער ובני ביתו, לא נכנס לביתו של המערער ולא בא איתו בדברים. בחודשיים שקדמו לאירוע נשוא כתב האישום, מכר המנוח חלקת אדמה שבבעלותו לתושב בוקעתא, מחמוד פרחאת, וחלקה נוספת שבבעלותו מכר לתושב בוקעתא אחר, כמאל שמס. כשמוע המערער על מכירת הקרקעות, חשש לאובדן נתח מירושתו העתידית וניסה למנוע את העסקה עם מחמוד בטענה כי האדמה שייכת לו. מחאותיו לא הועילו, העסקה יצאה אל הפועל ונחתמה ביום 12.8.2009, למגינת לבו וזעמו של המערער. ביום 15.8.2009 נפגשו המערער ומחמוד בלוויה בכפרם. המערער מחה בפני מחמוד והביע את כעסו על כך שרכש מהמנוח קרקע שלדעת המערער שייכת לו, מבלי לקבל את רשותו. בין השניים פרץ ויכוח אשר עלה לטונים גבוהים, והופסק בהתערבות אחרים במקום. בערבו של יום, ניסה יחיא אבו עואד, תושב בוקעתא, להרגיע את המערער, ביקר אותו בביתו והציע לפשר בין הצדדים, אך המערער סרב ועמד בכעסו על מחמוד ועל אביו. לנוכח הדברים הללו, גמלה בלבו של המערער ההחלטה להמית את אביו המנוח, משום שמכר לאחרים אדמות השייכות לו, לפי דעתו, ולכל יוסיף ויפגע בירושתו.

4. לשם הגשמת תכניתו, הצטייד המערער בשתי שקיות שהכילו תכשיר להדברת מכרסמים מסוג "אבץ פוספיד" (Zink phosphide), אבקה שחורה, רעילה, שנאסרה להפצה ושימוש על-ידי המשרד לאיכות הסביבה ומשרד החקלאות, ואשר הוחזקה על-ידי המערער בביתו משום שעשה בה שימוש להרעלת מכרסמים.

5. ביום ראשון, 16.8.2009, עם זריחת החמה, בין השעות 06:00 – 07:00 בבוקר, יצא המנוח מביתו וצעד כהרגלו לעבר המטעים שבאדמותיו, בדרך החולפת ליד ביתו של המערער. בדרכו נתקל המנוח בבנו המערער, וזה גרם לו, בדרך שלא התבררה, להיכנס לביתו. המערער הכניס את המנוח לחדר בקומה התחתונה של הבית – חדר אשר היה בשימושו הבלעדי של המערער, שם נהג ללון ולהשתמש בו לצרכיו – בעוד שאר בני הבית ישנים בקומה העליונה ולא מבחינים במתרחש. המערער השתלט בכוח על המנוח – מבוגר, צנום וחלש בגופו ביחס למערער – תוך שהוא גורם לחבלה בעינו, והחדיר בכוח לתוך פיו את שתי שקיות הרעל, על מנת לגרום למותו. המערער תחב את השקיות אל תוך גרונו של המנוח, באופן שחסמו את קנה הנשימה שלו וגרמו לו לחנק. במהלך המעשה או לאחריו, השכיב המערער את המנוח כשראשו על מזון בחדר, וגופו מונח על השטיח. כתוצאה מחסימת דרכי נשימתו, איבד המנוח את הכרתו כעבור מספר שניות, ונפטר בחלוף דקות אחדות מחנק, מבלי שהרעל הספיק לחדור למערכת העיכול שלו ולהשפיע על מערכות גופו.

6. בסביבות השעה 08:30 יצא המערער מביתו במכוניתו, בהותירו את המנוח שוכב מת בחדרו. בדרכו החוצה, פגש המערער את בנו, אנו, אמר לו כי המנוח נפטר, וביקש ממנו לעזוב את הבית ולא לספר דבר לאיש עד אשר יגיע רופא למקום. לאשתו נג'את אמר המערער, כי המנוח נמצא בביתם ואינו חש בטוב, וכי הוא בדרכו להזמין רופא. במהלך השעות 08:30-12:30 נסע המערער לסניף דואר בכפר מסעדה לערוך שם את סידוריו. לאחר מכן שב לבוקעתא וביקר בבתייהם של כמאל שמס אשר רכש אדמה מאת אביו המנוח, ושל פיאד אבו עואד, אשר תיווך בעסקת המכירה הנ"ל בין המנוח לבין מחמוד. בביקורים אלה בירר המערער את מצב עסקאות המכר בין הקונים לבין אביו המנוח. כל זאת עשה המערער מבלי שדיווח לאיש כי המנוח איננו עוד בין החיים, ובעוד המנוח מוטל מת בחדרו. בסביבות השעה 12:30 הגיע המערער לסניף קופת חולים הכללית בבוקעתא, פנה אל הרופא, ד"ר ודיע אל מוסטפא, אמר לו כי אביו שוכב מבלי לזוז, וביקש ממנו לבוא לביתו ולבדוק את אביו. השניים נסעו לביתו של המערער, שם מצא ד"ר אל מוסטפא את המנוח כשהוא חסר רוח חיים. הרופא הבחין בשרידי הרעל, והזעיק את המשטרה אל המקום.

תמצית הכרעת הדין וגזר הדין של בית המשפט המחוזי

7. על סמך מכלול העדויות והראיות שהובאו לפניו, הרשיע בית המשפט המחוזי את המערער בעבירת רצח לפי סעיפים 300(א)(1) ו-(2) לחוק העונשין. בהכרעת הדין קבע בית המשפט המחוזי כי אין בתיק ראיה ישירה הקושרת את המערער לביצוע הרצח, אך נמצאו שלל ראיות נסיבתיות אשר קושרות את המערער לאירוע ומבססות את הרשעתו מעבר לספק סביר. בחינת הראיות הנסיבתיות התבצעה תוך שימוש במבחן תלת שלבי אשר אומץ משכבר הימים בפסיקה. על פי מבחן זה "בשלב ראשון נבחנת כל ראיה נסיבתית בפני עצמה כדי לקבוע אם ניתן להשתית עליה ממצא עובדתי; בשלב שני, נבחנת מסכת הראיות כולה לצורך קביעה האם היא מערבת, לכאורה, את הנאשם בביצוע העבירה, כאשר הסקת המסקנה המפלילה היא תולדה של הערכה מושכלת של הראיות, בהתבסס על נסיון החיים ועל השכל הישר. המסקנה המפלילה עשויה להתקבל גם מצירופן של כמה ראיות נסיבתיות, אשר כל אחת בנפרד אמנם אינה מספיקה לצורך הפללה, אך משקלן המצטבר מספיק לצורך כך. בשלב שלישי, מועבר הנטל אל הנאשם להציע הסבר העשוי לשלול את ההנחה המפלילה העומדת נגדו. הסבר חלופי למערכת הראיות הנסיבתית, העשוי להותיר ספק סביר ביחס להנחה המפלילה את הנאשם, די בו כדי לזכותו. בית המשפט מניח את התיזה המפלילה של התביעה מול האנטי-תיזה של ההגנה, ובוחן האם מכלול הראיות הנסיבתיות שולל מעבר לכל ספק סביר את גרסתו והסברו של הנאשם" (ע"פ 9372/03 פון וייזל נ' מדינת ישראל (23.9.2004)). בהכרעת הדין, סקר בית המשפט המחוזי את מכלול הראיות הנסיבתיות והכריע כי הגרסה הסבירה ביותר היא זו המצויינת בכתב האישום. שלוש תזות חלופיות שהוצעו על-ידי המערער ועל ידי בית המשפט עצמו, נדחו בהכרעת הדין של בית המשפט המחוזי, כפי שיפורט עוד להלן. משהורשע ברצח אביו, נדון המערער לעונש הקבוע בחוק, הוא ואין בלתו, מאסר עולם.

עיקרי הטיעונים בערעור

8. המערער טוען כי שגה בית המשפט המחוזי בשלילת התזות החלופיות שהונחו לפניו. המערער מטיל ספק בקביעת בית המשפט המחוזי כי המנוח מצא את מותו בשעה 08:30. לטענתו, חוות הדעת הרפואיות שהונחו לפני בית המשפט המחוזי, מוכיחות כי המנוח מצא את מותו בשעה 04:30 לפנות בוקר, אם לא מוקדם עוד יותר. קו הגנה זה, עומד אמנם בסתירה לגרסת המערער, אך לפי הפסיקה ניתן לזכות אדם על בסיס קו הגנה חלופי העומד בסתירה לגרסתו, בתנאי שזה נתמך בקיומן של ראיות סבירות.

9. על-פי קו הגנה חלופי נוסף, אותו מציב המערער, המנוח נרצח על-ידי בנו של המערער, אנואר. גרסה זו מבוססת על מספר אדנים ובכללם: (1) מניע שהיה לאנואר לרצוח את סבו המנוח; (2) גרסתו של אנואר שקרית, אינה הגיונית, ולא מתיישבת עם

הראיות האחרות; (3) אופן כניסת המנוח לחדרו של המערער מעיד על כך שהלה נכנס לביתו מרצונו הטוב וללא כפייה.

10. טיעון נוסף בפי המערער נוגע לחוסר ההיגיון בהתנהלות המערער כפי שזו באה לידי ביטוי בגירסה אשר אומצה על-ידי בית המשפט. אם היה בכוונתו של המערער לרצוח את אביו, לא היה מבצע זאת בחדרו האישי; מותיר את גופתו בזירת הרצח; מותיר את שקיות הרעל בפיו של המנוח; מתמהמה בהזמנת הרופא; מבצע את הרצח בשעות היום כאשר כל בני הבית נוכחים. במידה ואכן המערער הוא הרוצח, הרי שהיה מנסה לסלק את הראיות המפלילות מזירת האירוע. ראיות אלו ועוד אחרות, מעידות כי המערער איננו רוצח בדם קר, אלא אדם חף מפשע.

11. המערער גם מטיל ספק בניתוח הראיות המעידות על כוונתו לרצוח את אביו. המערער מלין על בית המשפט המחוזי אשר דחה את גירסתו של אחמד פרחאט, לפיה נראה המנוח בין השעות 08:30 ל-09:00 בסמוך לשדהו. גירסה זו סותרת באופן ישיר את הגירסה אשר אומצה על-ידי בית המשפט. בנוגע לקביעת בית המשפט כי למערער היתה גישה לשקיות הרעל, טוען המערער כי – (1) לא הוכח כי מדובר אכן ברעל עכברים מהסוג שנמצא בשימוש של המערער; (2) הגישה אל הרעל איננה אקסלוסיבית למערער, אלא לכל בני ביתו; (3) בחיפוש שנעשה בבית לא נמצא רעל עכברים, בודאי לא מסוג זה אשר נמצא בזירת הרצח; (4) עדותה של נג'את, אשת המערער, לפיה היתה למערער גישה לשקיות האבק, נועדה על מנת להתאים את גרסתה לממצאים בזירת האירוע, לאחר שזו חששה כי הצבע השחור על פני המערער מקורו ברעל עכברים.

עיקרי תשובת המדינה

12. המדינה מבקשת לדחות את טענות המערער בנוגע לקיומו של תרחיש חלופי העולה מתוך מארג הראיות הנסיבתיות. לטענת המדינה, ניתוח הראיות מעלה כי גרסאותיו של המערער אינן עולות בקנה אחד עם מכלול הראיות הקיים. בנוגע לתרחיש הראשון, על-פיו נפטר המנוח בשעה 04:30 נטען כי זה מתבסס על ניתוח שגוי של חוות הדעת הרפואיות אשר הוגשו לבית המשפט. בנוגע לתרחיש השני, על-פיו נרצח המנוח על-ידי אנואר, בנו של המערער, נטען כי זה לא עולה בקנה אחד עם יתר הראיות הנסיבתיות שהצטברו לחובתו של המערער. גם את שאר טענותיו של המערער מבקשת המדינה לדחות: טענות על חוסר ההיגיון שבאופן ביצוע הרצח; על הפקדת הכסף בסניף הדואר במסעדה בבוקר הרצח על-ידי אשת המערער, ועל הגישה לרעל.

13. בהעדר ראיה ישירה, פונה בית המשפט לבחינת הראיות הנסיבתיות. ראיות אלו, לפי טבען, אינן מצביעות באופן ישיר על מבצע העבירה. על-פי שיטת משפטנו, ניתן להרשיע אדם גם בהתבסס על ראיות נסיבתיות בלבד. אך בחינתן של ראיות מעין אלו - שונה. "משקלן של ראיות מסוג זה אינו נמדד על פי משקלה של כל ראיה בפני עצמה, אלא על פי משקלן הכולל כמארג. רק כאשר בחינתו של מארג זה על פי כללי ההיגיון וניסיון החיים מלמדת כי המסקנה המפלילה העולה מהראיות גוברת על כל ספק סביר, ומבטלת תרחישים אפשריים אחרים, יש בכוחן של הראיות הנסיבתיות להכריע את הכף לחובת הנאשם. מכאן, שאם לאחר אותה בחינה לא נשללים תרחישים אשר עשויים להתיישב עם חפותו של נאשם, יש להכריע את הכף לזכותו" (ע"פ 334/02 סיבוני נ' מדינת ישראל (13.1.2003)).

14. אקדים ואומר, כי הכרעתו של בית המשפט המחוזי, בדין יסודה. בית המשפט בחן את מארג הראיות, לאורכן ולעומקן. לאחר מכן נבחנו התרחישים אשר הוצעו על-ידי ההגנה, ואף תרחישים נוספים אשר הוצעו על-ידי בית המשפט עצמו. העברת הראיות בכור ההיתוך המשפטי הותירה תרחיש אפשרי אחד, ולפיו נרצח המנוח על-ידי המערער. על כך יש להוסיף כי הערעור שלפנינו מבוסס כל-כולו על עניינים שבעובדה. בית משפט שלערעור נוהג על-פי ההלכה הפסוקה שלא להתערב בעניינים מעין אלו, מחמת יתרונה של הערכאה הדיונית בראיית העדים ובשמיעתם, בהתרשמות מן המהימנות, ובפסיקה על סמך המכלול. אך פטור בלא כלום אי אפשר.

15. טיעוני הצדדים ארוגים זה בזה. בערעורו מציג לפנינו המערער שני תרחישים אפשריים, המוכיחים לטענתו את חפותו. הראשון, לפיו המנוח מצא את מותו בשעה 04:30 וזהות מרצחו לא נודעת; השני, לפיו נרצח המנוח על-ידי בנו של המערער – אנואר. על-פי גירסה זו נרצח המנוח בשעה 10:30 או לאחר מכן. נזכיר כי על-פי התרחיש, אשר אומץ על-ידי בית המשפט המחוזי, המערער רצח את המנוח, והוא עשה כן בשעה 08:30 לערך.

16. עינינו הרואות, הגרסאות השונות תלויות בעובדה אחת – שעת מותו של המנוח. בירורה של זו, תכריע את הכף לכיוונה של אחת מן הגרסאות, ותשלול את רעותיה.

17. המערער סומך את שתי ידיו על חוות-דעתו המקצועית של ד"ר זייצב, אשר התקבלה על-ידי בית המשפט. חוות דעת זו הציגה את הסימנים המאפשרים לקבוע את שעת המוות. על-פי חוות הדעת, כאשר הגופה חמה ונוקשה, ניתן לקבוע את שעת

המוות בטווח זמן של 3 עד 8 שעות לפני הבדיקה. לעומת זאת, כאשר הגופה קרה ונוקשה, המוות ארע בטווח זמן של 8 עד 36 שעות לפני הבדיקה. לטענת המערער, התרשמותו של ד"ר מוסטפא מעלה כי בזמן בדיקתו, הגופה היתה קרה ונוקשה. אם כך, טוען המערער, משבדק הרופא את הגופה בשעה 12:30, שעת המוות היא 04:30, לכל המאוחר, שמונה שעות לפחות לפני מועד בדיקת הגופה על-ידי ד"ר מוסטפא.

18. טיעון זה בטעות יסודו. על-פי חוות דעתו של ד"ר זייצב, המונח "גופה חמה" מבטא השוואה בין חום הגופה לבין הטמפרטורה הסביבתית. בלשונו: "אני מניח שהגופה חמה עד שלא תהיה השוואה בין טמפרטורת הגופה לבין הטמפרטורה הסביבתית" (עמוד 103 לפרוטוקול, בעדותו של ד"ר זייצב). ד"ר מוסטפא אכן מדד את חום הגופה, אך ביצע זאת לא במד-חום אלא באמצעות הנחת כף ידו על ראשו ועל חזהו של המנוח. אין מדובר בבדיקה מדעית, ולא בבדיקה מדויקת, אלא בהערכה שטחית בלבד. אכן, חום הגופה היה נמוך מחומו של אדם רגיל, אך אין בעדותו של ד"ר מוסטפא כדי ללמד על כך שחום הגופה עמד על הטמפרטורה הסביבתית. משכך, נשמט הבסיס המערער ממילא לטענת המערער. חוזרים אנו אפוא לקביעתו העובדתית של בית המשפט המחוזי לפיה המוות התרחש מספר שעות קודם להגעתו של ד"ר אל מוסטפא לזירת האירוע, כפי שהעריך בעדותו גם ד"ר אל מוסטפא עצמו. מסקנה זו "נתמכת בנסיבות נוספות הנלמדות מתוך חומר הראיות, בהן גרסאותיהם של הנאשם, של אנואר ושל נג'את, המצביעות... על פער בלתי מוסבר בין מועד הופעתו של המנוח בחדרו של הנאשם וההתמוטטות בסמוך לכך, לבין הפנייה אל המרפאה" (פסקה 30 להכרעת הדין). משלא הצליח המערער להרים את הנטל המוטל על כתפיו על מנת להוכיח כי שגה בית המשפט המחוזי בקביעתו-זו, נסתמו טענותיו.

19. יתר על כן, טענותיו הנ"ל של המערער אינן עולות בקנה אחד גם עם ראיות נסיבתיות נוספות. כנגד התרחישים אשר אותם מציע המערער לפנינו עומדות איתן עדויות בנו, בתו ואשתו אשר התקבלו בבית המשפט המחוזי כמהימנות. עדויות אלו מעלות כי המנוח נמצא בחדרו של המערער סמוך לשעה 08:30, וממילא נסתר התרחיש הראשון: "בעניין זה עדיפה בעינינו הגרסה לפיה המנוח היה מצוי בחדרו של הנאשם כבר סמוך לשעה 08:30, כאשר גרסאותיהם המוקדמות של הנאשם, של נג'את, של אנואר ושל סאריה מצטלבות בנקודה זו" (פסקה 92 להכרעת הדין). אשתו של המנוח העידה כי בבוקרו של אותו יום קם המנוח כבכל יום, ביקש ממנה להכין לו ארוחת בוקר ובסביבות השעה 07:00 יצא כדרכו אל המטעים. גם מכאן למדנו שהמוות לא אירע בשעה 04:30 ולא קודם לכן, גם למדנו על ההזדמנות שנקרתה בדרכו של המערער לבצע את זממו, משום שדרך המנוח אל המטעים עברה סמוך לביתו. בנו של המערער

העיד כי פגש את אביו בקומה הראשונה של הבית בסביבות השעה 08:30. כך גם מסר המערער בחקירתו הראשונה במשטרה, כך מסרה כאמור גם אשתו, שהעידה כי המערער עזב את הבית כמה דקות אחרי השעה 08:30, נעדר 3-4 שעות מהבית, עד שחזר בסביבות השעה 12:00 בליווי הרופא, ד"ר אל מוסטפא. נמצא אפוא בסיס מוצק בראיות לקביעת סביבות השעה 08:30 כשעת הרצח, ולא בשעה 04:30 או קודם לכן.

20. כיוצא בזה, התרחיש השני נסתר אף הוא בעדויותיהם של בני ביתו של המערער. כך למשל מסרה אשת המערער בחקירתה מיום 20.8.09 (ת/55א) כי בשעה 08:30 צפר המערער מחוץ לבית והודיע לה שהוא הולך לקופת חולים על מנת לקרוא לרופא עבור אביו. עדות זו אינה עולה בקנה אחד עם התרחיש השני המוצע על-ידי המערער לפיו יצא את הבית להזעיק עזרה בשעה 10:30. כאמור, גם עדות בנו של המערער סותרת אפשרות זו, גם הממצאים על מהלכיו של המערער בין השעות 08:30 – 12:30, שאליהם אתייחס בהמשך.

21. התנהגותו של המערער עצמו מעלה תמיהות ותהיות ממשיות. בית המשפט המחוזי עמד על אלה בהרחבה: "יחסו של הנאשם להתמוטטות המנוח מעורר שאלות. ראשית, לא התקבל כל הסבר מניח את הדעת לעובדה כי הנאשם לא השתמש בטלפון על מנת להזעיק עזרה; שנית, מעדותה של נג'את ושל עובדי קופת חולים עולה כי הנאשם לא הפגין לחץ או מצוקה בעת פנייתו לעזרה, והתייחס אל התמוטטות האב בשוויון נפש. התנהגות זו אינה 'טבעית' למצב בו אדם מתמוטט לנגד עיניו של אדם אחר, ויש בה ללמד על הלך רוחו של הנאשם בזמן ההתרחשות, כמי שנמנע ככל האפשר מביטוי ספונטני של רגשות. ושלישית, הנאשם לא ביקש מאף אחד מאנשי ביתו, להשגיח על המנוח בעת העדרותו" (פסקה 94 להכרעת הדין).

22. כאמור – ראיות ישירות אין. ברם, שלל ראיות נסיבתיות שוללות את גרסת המערער ומבססות מסקנה הגיונית אחת בלבד, לפיה היה זה המערער שקם על אביו ורצחו: (1) המניע המוכח של המערער לרצוח את אביו, ואיומים קודמים שהשמיע בקשר לכך. הסכסוך בנוגע לזכויות הירושה בקרקעות נמשך שנים, הלך והסלים. מכירת חלק מהקרקעות העלתה עוד את חמתו של המערער, ואת הדחיפות בעיני רוחו לפעולה מצדו; (2) המקום שבו נמצאה גופת המנוח בביתו של המערער, בחדר המשמש אותו בלבד, שאליו ישנה כניסה נפרדת וניתן להיכנס מבלי להיתקל במי מבני הבית זולת המערער; (3) מחמת הנתק שבין המערער לאביו המנוח, לא פקדו השניים הדדית זה את בית מגוריו של זה. על רקע זה מזדקרת לעין העובדה שהמנוח נרצח בבית המערער, ואין זה סביר כי הגיע לשם לצורך שיחת חולין כפי שטען המערער בגרסתו בבית המשפט המחוזי; (4) המנוח נחנק למוות. בגרונו נמצאו שתי שקיות ובהן רעל מסוג

"אבן פוספיד", אך שרידי הרעל לא נמצאו בקיבתו. השקיות גרמו לחסימת דרכי הנשימה ולתשניק מכני. על-פי חוות דעתו של ד"ר זייצב, מצב זה גורם לאובדן הכרה תוך כמה שניות, ולמוות תוך מספר דקות. זהו ממצא השולל את גרסת המערער על כך שהמנוח בא אליו לחדרו, התיישב, שוחח עמו שיחת חולין, ולפתע התמוטט תוך כדי דיבור; (5) אי אפשר היה שלא להבחין באבקה שחורה על פיו של המנוח ובחבורה על פניו, בניגוד לגרסת המערער; (6) פער השעות הנ"ל הבלתי מוסבר – 4 שעות – עד אשר ראה המערער להזעיק עזרה רפואית לטיפול באביו. המערער לא הפגין באותן 4 שעות לחץ או התרגשות, גם לא בקופת חולים, ולא התנהג כמי שאביו התמוטט לנגד עיניו ויש צורך דחוף להזעיק טיפול רפואי; (7) המערער נמנע משימוש בטלפון שהיה מחוייב המציאות לאור מצבו הקשה של אביו. אין זה מן הנמנע שהמערער ביקש לאפשר את השפעת הרעל באותן שעות כדי לטשטש את אופן ביצוע הרצח; (8) התנהגות מפלילה בזמן החקירה, כשבתחילה ניסה המערער להשתיק את בנו אנואר בתנועות-ידיים ובדיבור-פה, ובהמשך דקלם באוזניו את הגרסה שמסר לחוקרים, במנותק משאלות שאנואר שאלו, כשניכר במערער שניסה להדריך את בנו מה להעיד; (9) התנהגותו של המערער בשעות שלאחר הרצח: הפקדת כספים בסניף הדואר במסעדה; שתי פגישות עם קונה ועם מתווך בעסקאות מכר מקרקעין שביצע אביו המנוח, ורק לאחר מכן פניה לקופת חולים בבקשה שרופא יבוא לבדוק את אביו; (10) שקרי המערער: הכחשתו כי איים ברצח על המנוח; טענתו כי עיקרו של הסכסוך היה עם גיסיו ולא עם אביו המנוח; טענתו כי פגש את המנוח לראשונה ביום הרצח, לאחר שסיים את סידוריו; טענתו על ביקורו של אביו המנוח אצלו בשעה 10:30; טענתו שסמוך לאחר שאביו התמוטט נסע למרפאה להזעיק עזרה ושם המתין למעלה משעה לרופא; ועוד כהנה וכהנה.

23. כללו של דבר: התרחישים המוצעים על-ידי המערער אינם משתלבים במארג הראיות הנסיבתיות, בתמונה הכוללת כפי שהצטיירה בבית המשפט המחוזי. יש בהם משום חיבור פרט לפרט ולא משום הצגת תמונה שלמה שאפשר להרכיב, ולו בדוחק, ממכלול הראיות. מסקנת בית המשפט המחוזי החלטית, והיא נכונה: בחינת מסכת הראיות בכללותה מובילה למסקנה הגיונית אחת ויחידה, כי המערער הוא אשר החדיר לפיו של אביו את שקיות הרעל, ובכך גרם למותו. בדין הורשע אפוא המערער ברצח אביו, ולפיכך אציע לחברי לדחות את ערעורו.

השופט ח' מלצר :

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט א' רובינשטיין :

מסכים אני לחוות דעתו של חברי השופט סולברג. הערעור השתית עצמו על מספר טענות, שבכשרוננו ניסה הסניגור לבנות עליהן הגנה ערעורית, במקרה שחרף נסיבות הראיות ההרשעה בו מובהקת. ואולם, כפי שהראה בא כוח המדינה וכפי שהכריע חברי, הרף נוטה בבירור לאישוש מסקנותיו של בית המשפט המחוזי. חברי הציג אל נכון את הפרכת התיזה שהרצח התבצע בשעות מוקדמות יותר. לתיזה החלופית כי בנו של המערער רצח את המנוח לא נמצאו סימוכין, ואוכל רק להביע השתוממות אל מול השפל המוסרי של מי שלא זו בלבד שקם על אביו מולידו ורצחו נפש בשל סכסוך כלכלי, אלא מנסה להפיל על בנו שלו, יוצא חלציו, את תיק הרצח, דבר שלא נמצאו לו סימוכין. אכן, יתכנו סימני שאלה באשר להתנהגות המערער, אותם העלה הסניגור, התנהגות שלא היה בה מלוא "הגיונו של רוצח"; אך יש בכך לדעתי כדי להצביע על חוסר תחכום "מלא" של המערער, ולא מעבר לזאת. סוף דבר, מצטרף אני לחברי.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק דינו של כב' השופט נעם סולברג.

ניתן היום, י"ב בתשרי תשע"ד (16 בספטמבר 2013).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט